

GUIES PER ESCRIURE EN DISCIPLINES ESPECÍFIQUES

1 Què és el dret i sobre què escriuen els juristes?

El dret és el conjunt de normes que regulen les relacions humanes en la societat i que determinen els supòsits i condicions a partir dels quals els òrgans legitimats poden exigir-ne el compliment de forma coercitiva.

El dret com a ciència estudia aquest conjunt de normes i la seva aplicació en la resolució dels conflictes que sorgeixen en la societat.

El dret es manifesta a través del llenguatge. Certament, el llenguatge és el mitjà a través del qual s'expressen els legisladors, els jutges, els notaris, els advocats, els estudiosos del dret i tots els operadors jurídics en general. Les normes jurídiques, les decisions judicials i el dret en el seu conjunt prenen forma a través de les paraules. Per això és tan important que el jurista cultivi el llenguatge: la llengua escrita, objecte d'aquesta guia, i l'oral, crucial en l'exercici professional i també en l'activitat dels estudiants de dret, que han d'anar optimitzant la competència de comunicació oral al llarg dels estudis de dret en totes les ocasions acadèmiques que se'ls presentin (exposició oral de treballs, debats jurídics, defensa de treballs de recerca).

Les normes jurídiques, les decisions judicials i el dret en el seu conjunt prenen forma a través de les paraules. Per això és tan important que el jurista cultivi el llenguatge.

A grans trets podem afirmar que els juristes escriuen sobre dret o basant-se en el dret. En la pràctica diària del dret s'elaboren textos amb diverses finalitats, entre les quals podem destacar la persuasió, és a dir, la voluntat de convèncer el lector.

En l'esfera de la investigació jurídica, els professionals duen a terme principalment una activitat interpretativa dels textos jurídics i argumenten sobre quina interpretació cal elegir d'entre diverses de possibles. En un escenari ideal, les normes serien tan clares que no caldria interpretar-les sinó solament aplicar-les segons la seva dicció literal (*in claris non fit interpretatio*). Però en la realitat sol ser necessària una exigent labor interpretativa.

És més, en un escenari ideal no hi hauria buits legals. En canvi, no és pas infreqüent que ens trobem amb la circumstància que el legislador no hagi regulat un aspecte de la realitat o que, tot i haver-ho fet, la normativa hagi quedat incompleta o obsoleta per la senzilla raó que la societat avança més de pressa que el legislador. En aquest sentit, la tasca del jurista excedirà l'activitat interpretadora i assolirà una funció creadora, que adquireix especial rellevància des del moment que els jutges i tribunals tenen l'obligació

inexcusable de resoldre els assumptes que se'ls plantegin, tot i que no hi hagi norma aplicable al cas.

Així doncs, l'estudiant de dret haurà d'enfrontar-se a l'estudi no solament de la normativa, sinó també de la seva interpretació i de textos complementaris que li proporcionin una base sòlida per aprendre a raonar jurídicament i a expressar-se amb arguments consistents.

2 Característiques generals de l'escriptura en dret

L'escriptura en dret és formal. Això s'explica per raons històriques, però també perquè el llenguatge jurídic versa sobre qüestions rellevants per a la societat. El sistema jurídic està al servei de la resolució de conflictes socials greus i és l'eina a través de la qual es duen a terme actes importants com la conclusió d'un contracte, l'atorgament d'un testament o la celebració d'un matrimoni. Així doncs, en dret cal escriure sempre preservant un grau adequat de formalitat.

L'escriptura jurídica destaca per ser estructurada i ordenada. L'estructura típica varia segons el tipus de text jurídic de què es tracti, però amb independència d'això, en dret s'escriu sempre respectant un ordre lògic i sistemàtic.

En els textos jurídics s'observa una pretesa objectivitat, que s'oposa a un llenguatge emotiu, esbiaixat o que denoti prejudici. Aquesta objectivitat va aparellada a un component d'impersonalitat.

En l'àmbit del dret l'escriptura és tècnica i precisa. Quan es tracta d'elaborar textos jurídics, el llenguatge d'ús comú, és a dir, aquell que hom fa servir en la comunicació diària, ha de ser un instrument funcional del llenguatge jurídic. Però cal no confondre la fraseologia i els termes d'ús general amb els d'ús tècnic. De vegades una frase o un mot tenen més d'un significat, i alguns d'aquests significats poden pertànyer a l'àmbit general i d'altres a l'àmbit del dret. Per exemple, la paraula *ofici* té diversos significats d'ús comú i, alhora, té un significat propi en l'àmbit del dret (un ofici, en el llenguatge jurídic, és una comunicació escrita emesa per un òrgan jurisdiccional i adreçada a autoritats i funcionaris en el marc de la tramitació d'un procediment).

Els textos jurídics presenten una reiteració justificada. L'escriptor literari defugiria la repetició de les paraules tot fent ús de sinònims amb l'objectiu d'aconseguir un estil polit, encara que això suposés incorporar matisos que causessin interpretacions distintes entre els lectors. En canvi, en l'escriptura jurídica el missatge ha de ser sobretot precís i, per això, si el rigor tècnic ho exigeix, s'és redundant en l'ús d'un mateix terme.

Tot i que el llenguatge jurídic es va modernitzant i canvia al llarg del temps, sempre conserva una certa tradició, heretada del dret romà. Així, és imprescindible conèixer els aforismes llatins més freqüents per poder comprendre els textos jurídics i poder-se desenvolupar en la pràctica diària del dret. Expressions llatines com *ex tunc* ('des de

llavors'), *ex nunc* ('des d'ara'), *non bis in idem* ('no es pot jutjar dues vegades la mateixa causa'), *pacta sunt servanda* ('els pactes s'han de respectar'), o *rebus sic stantibus* ('essent així les coses'), entre moltes d'altres, són de coneixement inexcusable per a tot jurista.

En l'escriptura jurídica el missatge ha de ser sobretot precís i, per això, si el rigor tècnic ho exigeix, s'és redundant en l'ús d'un mateix terme.

És freqüent també l'ús de formulismes propis de certs documents jurídics. Per exemple, en un escrit de demanda hi trobem expressions com *comparec al jutjat*, *altressí dic o sol·licito al jutjat*.

En els textos jurídics hi ha també profusió de convencions, especialment relacionades amb l'ús de majúscules, tractaments protocol·laris i abreviacions. Pel que fa a les abreviacions, tenen una utilitat pràctica en la redacció jurídica, atès que ajuden a evitar la repetició de determinades formes que poden arribar a ser bastant extenses. Algunes de les que s'usen en dret són de coneixement general, com per exemple *ref.* (*referència*), *Sr.* (*senyor*) o *art.* (*article*). Altres, en canvi, responen a convencions establertes específicament en l'àmbit jurídic, com és el cas de *STSJC* (*sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya*), *RDGRN* (*resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat*) o *LEC* (*Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil*).

El jurista acostuma a fer servir moltes referències. Un bon text jurídic se sosté sobre la base d'un raonament jurídic consistent que es nodreix de diverses fonts que cal referenciar per evitar el plagi i dotar de credibilitat i autoritat el text. Aquestes referències es poden trobar en el cos del text o en notes a peu de pàgina, les quals serveixen no solament per deixar constància de la font d'informació utilitzada, sinó també per complementar el text amb explicacions addicionals (afegint-hi citacions de reforç, traduint una citació, indicant bibliografia, etc.). Les notes a peu de pàgina són típiques i indispensables en els textos de recerca.

Un bon text jurídic se sosté sobre la base d'un raonament jurídic consistent que es nodreix de diverses fonts que cal referenciar per evitar el plagi i dotar de credibilitat i autoritat el text.

3 Consells per elaborar bons textos jurídics

Un pas previ a l'elaboració de qualsevol text jurídic és conèixer bé la matèria sobre la qual s'ha d'escriure; cal dedicar el temps necessari a l'estudi i a la recerca de diverses fonts, i recopilar-les per usar-les com a referències que sostinguin els arguments.

Un cop dominada la matèria de l'escrit, cal plantejar-se qui en serà el destinatari, variable que condiona l'estil i el to de l'escriptura. Així, si l'escrit s'adreça a una persona o a un grup de persones lligues en dret, cal expressar-se de manera més senzilla i accessible. En canvi, si els destinataris són altres professionals del dret, com passa en el món acadèmic, preval el rigor tècnic.

Una altra de les qüestions que cal tenir en compte és l'estructura pròpia del tipus de text que hem d'escriure. No té la mateixa estructura un article, una instància, una tesi o una demanda. Així mateix, hi ha certes fórmules i convencions que cal conèixer i respectar en elaborar textos professionals.

Es recomana, en tot cas, escriure amb claredat i concisió. De vegades els textos jurídics són obscurs i fatigosos, i s'hi ha de tendir, en canvi, a un ús més modern i efectiu del llenguatge, sense perjudici de la correcció tècnica. La necessària especialització del llenguatge jurídic no s'ha de confondre amb l'ús d'una llengua opaca i arcaica, encotillada en fórmules que en dificulten la comprensió.

Com s'ha avançat més amunt, el llenguatge del dret és tècnic i específic. L'estudiant universitari s'hi ha d'anar familiaritzant per arribar a conèixer i comprendre en profunditat la ciència que estudia. Expressar-se correctament i amb precisió és la base per elaborar treballs jurídics de qualitat i superar les diverses proves d'avaluació a les quals l'estudiant ha de fer front. Així mateix, es tracta d'una habilitat indispensable per a l'exercici professional futur.

Es recomana, en tot cas, escriure amb claredat i concisió. De vegades els textos jurídics són obscurs i fatigosos, i s'hi ha de tendir, en canvi, a un ús més modern i efectiu del llenguatge, sense perjudici de la correcció tècnica.

Encara que a l'estudiant de dret li pugui semblar desitjable defugir la redundància en els escrits, ha de saber que el text jurídic guanya en precisió quan s'hi usen les paraules de la manera més afinada des d'un punt de vista tècnic. Repetir els termes pot ser adequat,

doncs, en aquests textos, perquè dues paraules sinònimes poden no ser exactament equivalents i les diferències de matisos poden fer disminuir el rigor tècnic del text.

Ara bé, una cosa és que la repetició pugui estar justificada per les exigències de precisió i una altra cosa és que l'estil del text sigui excessivament redundat i pobre. Així doncs, al mateix temps que un bon text jurídic requereix l'ús precís del llenguatge tècnic, també es veu enriquit per una escriptura cultivada.

En definitiva, l'escriptura en dret és funcional. El més important d'un text jurídic no és la seva estètica, sinó que preval la transmissió efectiva del missatge.

4 Tipus de textos escrits habituals en dret

Els textos més habituals del dret pertanyen a quatre categories, segons qui els emet. Són els textos normatius, els judicials, els administratius i els doctrinals:

- Els **textos normatius** recullen normes escrites d'ordre supraestatal, estatal, autonòmic o local i obeeixen a una jerarquia normativa. Per exemple, en l'àmbit estatal trobem la Constitució, les lleis orgàniques, les lleis ordinàries, els decrets llei, els decrets legislatius i els reglaments.
- Els **textos judicials** són elaborats per professionals en la seva pràctica diària als jutjats i tribunals de justícia. Com a exemples trobem les demandes i els recursos dels advocats, les diligències i els decrets dels lletrats de l'administració de justícia o les sentències, interlocutòries i providències dels jutges i magistrats.
- Els **textos administratius** són els que emeten els professionals i responsables de les administracions públiques o els administrats. Se'n poden destacar les resolucions, les actes, els certificats, els informes, les sol·licituds, les notificacions i els anuncis.
- Els **textos doctrinals** són redactats per investigadors de l'àmbit del dret i consisteixen en comentaris, anàlisis i interpretacions jurídiques. En són exemples els manuals, els tractats, les tesis, les monografies, els articles, els comentaris o les recensions.

Al llarg de la carrera universitària l'estudiant de dret s'anirà familiaritzant amb molts d'aquests textos, en especial amb els textos legislatius, les sentències i els textos doctrinals. Al seu torn, se li exigirà l'elaboració de textos acadèmics en els quals haurà de demostrar la seva capacitat de gestionar la informació de forma eficient, el domini de les fonts, la capacitat de persuasió i el domini del raonament jurídic reflexiu i crític.

5 Obres i webs d'interès en l'escriptura en dret

1. *Diccionari jurídic*. Institut d'Estudis Catalans; Societat Catalana d'Estudis Jurídics. [<http://cit.iec.cat/DJC>]
Recull els termes que formen part de les diverses disciplines del dret vigent i, també, de la història del dret. S'hi pot consultar fraseologia jurídica.
2. *Diccionari de dret civil*. Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya; Termcat. [http://www.termcat.cat/ca/Diccionaris_En_Linia/150/]
Conté 1.160 termes de les cinc grans àrees clàssiques del dret civil amb denominacions en català, equivalents en castellà, definicions i, sovint, notes explicatives.
3. *Diccionari de dret administratiu*. Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya; Termcat. [<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/169/>]
Conté 1.130 termes amb la definició i notes explicatives en català i equivalents en castellà.
4. *Diccionari de dret penal i penitenciari*. Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya; Termcat. [http://www.termcat.cat/ca/Diccionaris_En_Linia/172/]
Conté 2.705 termes corresponents a dret penal, dret processal penal, dret penitenciari i dret penal militar.
5. *Vocabulari de dret romà*. Universitat de València (Servei de Política Lingüística); Termcat. [<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/234/>]
Consta de 398 entrades que contenen 493 denominacions llatines amb els equivalents corresponents en català, castellà, francès i italià.
6. *Curs de llenguatge jurídic* (segona edició). Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. [https://justicia.gencat.cat/web/.content/home/departament/llengua/cllj_2a_ed.pdf]
Material molt complet per aprendre llenguatge jurídic. Inclou teoria i pràctica i conté exercicis i solucionari.

7. *Manual de llenguatge judicial*. Departament de Justícia i Interior de la Generalitat de Catalunya; Equip de Normalització Lingüística de l'Àmbit Judicial.
[https://justicia.gencat.cat/.content/documents/arxius/doc_15900972_1.pdf]
Manual pràctic per resoldre problemes que es plantegen en la redacció de textos de l'àmbit judicial.
8. FONTBOTÉ BONILLA, HELENA; YMBERT CERÓN, MARTA. *La citació de les fonts jurídiques en l'àmbit autonòmic, estatal i internacional*.
[<http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/33344>]
Recurs útil per aprendre a citar correctament les fonts jurídiques.

Servei de Llengües (UAB), Serveis Lingüístics (UB), Servei de Llengües Modernes (UdG), Institut de Llengües (UdL), Servei de Llengües (UAO CEU)

Coordinació: Virgínia Castillo, Enric Serra (UAB)

Autoria: Raquel Domingo

Assessorament: Antoni Vaquer

Revisió lingüística: Heura Marçal

Aquest projecte ha rebut un ajut Interlingua de la Generalitat de Catalunya.

Primera edició: desembre de 2018

Segona edició (adaptada a criteris d'accessibilitat): març de 2023

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Creative Commons Reconeixement No Comercial Sense Obra Derivada 4.0. Podeu reproduir-la per a usos no comercials de forma sencera i fent-ne constar la font: Servei de Llengües (Universitat Autònoma de Barcelona), Serveis Lingüístics (Universitat de Barcelona), Servei de Llengües Modernes (Universitat de Girona), Institut de Llengües (Universitat de Lleida), Servei de Llengües (Universitat Abat Oliba CEU).

Adaptació feta amb l'assessorament del grup Adaptabit i de Mireia Ribera.